

Un municipi català entre la Guerra de Successió i la invasió aliada de 1719

Estructura social i grups dirigents a la Seu d'Urgell

per Josep M. Torras i Ribé

Introducció

El conjunt d'esdeveniments que giren entorn de la Guerra de Successió, en especial el pronunciament dels catalans a favor de l'arxiduc Carles d'Àustria i les conseqüències de la derrota i de la remodelació absoluta del marc jurídic i institucional provocada per la Nova Planta, ha estat estudiat detalladament pel que fa a Barcelona i al conjunt general català,¹ però, en canvi, les repercussions d'aquests mateixos fets sobre extenses zones del Principat manquen sovint d'un tractament històric prou clarificador que permeti, en darrer terme, de confirmar o de rectificar les hipòtesis emeses sobre aquest tema pels estudis generals.

Preguntes sobre el pes específic dels diversos estaments de cada població en les etapes canviants del principi del segle, sobre l'impacte de la nova legislació borbònica en el si dels municipis, o sobre els canvis en els respectius grups dominants, es fan impossibles de contestar en la majoria dels casos.²

De cara a intentar clarificar aquestes qüestions, el municipi de la Seu d'Urgell ens ofereix una inigualable perspectiva sobre els esdeveniments, ja que va ésser una de les poques poblacions ocupades durant la invasió aliada del 1719 en la qual es va retornar al sistema de govern tradicional. Això pressuposa que, en l'espai de vint anys, el municipi de la Seu va suportar cinc situacions polítiques diferents, la qual cosa permet de seguir d'una manera detallada les conseqüències d'aquesta variabilitat política sobre el grup dominant de la localitat en un doble sentit: *estadístic*, a través del tabulat de les diferents autoritats en cadascuna de les etapes canviants del principi del segle, i *documental*, per mitjà d'un informe elaborat per la Reial Audiència del Principat sobre els esdeveniments de la Seu, a fi d'escatir les responsabilitats penals dels protagonistes de l'intent de l'any 1719.

Dissortadament, la bibliografia existent sobre la Seu d'Urgell no aporta pràc-

1. Joan MERCADER, *Els capitans generals (segle XVIII)* (Barcelona 1957, 182 ps. Id., *Felip V i Catalunya* (Barcelona 1968), 451 ps. Pierre VILAR, *Catalunya dins l'Espanya moderna* (Barcelona 1964-1968), vol. II, ps. 413-23.

2. Citem, com a obres que contribueixen a omplir aquestes llacunes, les de Joaquim LLOVET, *Mataró, 1680-1719: el pas de vila a ciutat i a cap de corregiment* (Mataró 1966), 166 ps. Pere MOLAS I RIBALTA, *Societat i poder polític a Mataró. 1718-1808* (Mataró 1973), 221 ps. Joan MERCADER I RIBA i Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Assaig sobre les oligarquies socials d'Igualada en el segle XVIII* (Igualada 1970), 35 ps. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *La venalitat dels càrrecs municipals a Catalunya (1739-1741). Un exemple concret: Vilanova i la Geltrú* (Vilafranca del Penedès 1977), 63 ps.

ticament cap dada sobre les activitats econòmiques dominants a la població, les formes de vida dels seus habitants al llarg dels segles, etc.³ Per tal d'assabentar-nos d'algunes d'aquestes característiques ens ha calgut acudir a obres generals, per mitjà de les quals hem pogut anar concretant, pas per pas, com devia ésser la Seu d'Urgell en començar el segle XVIII.

El marc econòmic

Una primera característica, d'empremta secular sobre la població, és la seva situació geogràfica de *cruïlla de camins*, situació que la converteix en centre aglutinador de la comarca.⁴ Una afortunada descripció ens acosta encara més a la realitat socio-econòmica de la Seu: «L'estructura de la vila ens revela la seva triple funció de vila mercat, amb petites manifestacions industrials, pecuàries i forestals, centre eclesiàstic de l'alta muntanya lleidatana i vigia fronterer amb Andorra, bona part de les activitats de la qual s'encaminen cap a la Seu.»⁵

Podem suposar, doncs, que l'economia de la Seu, durant el segle XVIII, és marcada per aquestes dues característiques principals, condicionades en gran part pel seu entorn geogràfic: una forta presència agrària i ramadera i el desenvolupament d'un conjunt de petites indústries d'objectes de consum, destinades al mercat comarcal del qual exerceix la capitalitat: ganivets, falçs, panys, claus i eines diverses, terrisseria, etc.⁶

És el clar exponent, doncs, d'una població pre-industrial, netament diferenciada de poblacions com Berga o Igualada, on els paraires i fabricants de draps de llana —i més tard els cotoners— eren hegemònics,⁷ o de Mataró, Vilanova i Reus, on el comerç, associat a l'agricultura, era el motor econòmic indiscutible.⁸

La capitalitat comarcal també li fornía un altre camp d'activitats no estrictament productives: les que des d'una perspectiva actual qualificaríem de *serveis*. Els pobladors de la comarca, a més de proveir-se d'eines, peces de roba

3. J. CORTS PEYRET, *Historia de la Seo de Urgel* (Barcelona 1953), 269 ps.

4. En aquesta valoració del paper de la Seu com a *cruïlla de camins* coincideixen tant obres antigues (Pascual MADOZ, *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y de sus posesiones de Ultramar*, Madrid 1845-1850, vol. xiv, p. 176) com recents. En concret, Rafael DE LA TORRE encapçala el seu article sobre l'Alt Urgell (*Geografía de Catalunya*, Barcelona 1964, vol. II, p. 155) amb el títol de *cruïlla de comunicacions pirinenques*, referit a la Seu d'Urgell.

5. *Id.*, *ibid.*, p. 180.

6. MADOZ, *Diccionario...*, *op. cit.*, vol. xiv, p. 176. Ultra els mercats setmanals, es feia també una fira anual de 3 dies de durada, el mes de novembre, dedicada al comerç de bestiar, manufactures i articles de consum. Cf., també, Ceferí ROCAFORT, *Provincia de Lleyda*, dins *Geografía General de Catalunya*, dirigida per Francesc Carreras i Candi (Barcelona s.a.), p. 470.

7. Per a Igualada, cf. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Trajectòria d'un procés d'industrialització frustrat. (Contribució a l'estudi de la relació entre infraestructura econòmica i transformacions industrials.)* «Miscel·lanea Aqualatensis», 2 (Igualada 1974), ps. 151-197.

8. Per a Mataró, cf. MOLAS, *Societat...*, *op. cit.*, especialment ps. 17-71. Per a Vilanova i la Geltrú, Vicenç CARBONELL I VIRELLA, *La marina vilanovina en el segle XVIII* (Vilafranca del Penedès 1974). També, per a la relació entre activitat econòmica i grups dirigents, vegeu TORRAS I RIBÉ, *La venalitat...*, *op. cit.*, especialment ps. 23-33. Per a Reus, Andrés DE BOFARULL Y BROCA, *Anales históricos de Reus desde su fundación hasta nuestros días* (Reus 1961¹), vol. II, ps. 38-67.

o d'altres articles de consum, requerien també els serveis de metges, advocats, apotecaris i botiguers de totes menes, activitats que d'alguna manera conformen la vida de la població.

La societat

Cadascun dels elements citats resta perfectament reflectit en l'estructura social de la població, la qual coneixem per mitjà d'un treball estadístic efectuat sobre els 50 primers contribuents dividits per grups de professions:⁹

<i>cadastre del 1726</i> ¹⁰	<i>nombre de contribuents</i>	<i>%</i>	<i>total pagat (en lliures)</i>	<i>%</i>
nobles	8	16	190	24,4
privilegi militar				
i doctors	4	8	66	8,4
comerciants	6	12	93	12,8
artistes	9	18	129	16,4
pagesos i hisendats	6	12	85	11,8
menestrals	15	30	151	19,2
no consta	2	4	73	9,3
<i>total</i>	50	100	787	100

<i>cadastre del 1748</i> ¹¹	<i>nombre de contribuents</i>	<i>%</i>	<i>total pagat (en lliures)</i>	<i>%</i>
nobles	9	18	218	22,3
privilegi militar				
i doctors	5	10	131	13,4
comerciants	6	12	123	12,5
artistes	6	12	115	11,7
pagesos i hisendats	5	10	83	8,5
menestrals	15	30	203	20,8
no consta	4	8	104	10,6
<i>total</i>	50	100	977	100

9. En la distribució de grups professionals hem seguit l'adscripció que es desprèn de la documentació coetània, encara que avui el concepte no sigui equivalent. Així, la *noblesa* inclou els nobles, cavallers i ciutadans honrats; la categoria de *gaudidors de privilegi militar* conté els burgesos honrats i els doctors en drets i medicina; els *comerciants* són només els que mercaderen a l'engròs, és a dir, negociants, mercaders, comerciants i tractants; la denominació d'*artista* prové de la noció d'*art liberal*, i comprèn, per tant, els notaris, escriptors, apotecaris, argenters, botiguers a la menuda, etc.; els *pagesos* designen més aviat el propietari o hisendat que no pas el simple jornal·ler (algunes vegades aquest darrer apareix amb el nom de *treballador*); finalment, els *menestrals* eren els que exercien una *art mecànica*: espardenyers, sabaters, cerrallers, fusters, sastres, blanquers, etc.

10. AMSU, *Relació del repartiment fet per la justícia i regidors de la ciutat de Urgell*. 1726, *passim*.

11. AMSU, *Catastro de 1748*, *passim*.

<i>cadastre del 1780</i> ¹²	<i>nombre de contribuents</i>	<i>%</i>	<i>total pagat (en lliures)</i>	<i>%</i>
nobles	9	18	275	29,6
privilegi militar				
i doctors	7	14	164	17,7
comerciants	5	10	108	11,7
artistes	3	6	41	4,4
pagesos i hisendats	2	4	26	2,8
menestrals	7	14	110	11,8
no consta	17	34	203	21,9
<i>total</i>	<i>50</i>	<i>100</i>	<i>927</i>	<i>100</i>

Una primera constatació: la gran estabilitat, durant tot el segle, dels diversos grups socials, exemple de poca mobilitat social, característica d'una societat pre-industrial.¹³ En aquest mateix sentit és significativa la forta presència dels estaments dits *privilegiats* (noblesa i gaudidors de privilegi militar), que aparen en els tres cadastres més del 30 % del total, percentatge que creix encara al llarg del segle fins a arribar prop del 50 % en el cadastre del 1780. Cal destacar, però, que, dels dos components d'aquest binomi, els més beneficiats són els «gaudidors», ja que mentre la noblesa puja solament d'un 24 a un 29 % en tot el segle, en canvi els «gaudidors» (advocats i metges en bona part), doblen la seva presència entre els cinquanta primers contribuents (1724: 8,38 %; 1780: 17,68 %).

Si afegim a aquest darrer grup el seu complement professional natural dintre del marc econòmic dels «serveis» —notaris, escrivans, apotecaris, cirurgians i els elements característics del petit comerç, compresos en la categoria dels «artistes»—, veurem que la imatge del centre de comarca on els habitants de la rodalia van a cercar serveis diversos queda exactament reflectida. D'acord amb aquest esquema, els menestrals —la majoria dedicats segurament a la producció d'articles de consum— tenen també una bona representació, estable entorn del 20 % en els cadastres del 1724 i el 1748.

En canvi, els comerciants a l'engròs són relativament poc representats, i menys encara els pagesos, molts dels quals segurament habitants en masies escampades per la plana. Resumint, doncs: economia de serveis, petit comerç comarcal i producció d'articles de consum, com correspon a una zona allunyada de la costa i de les grans rutes econòmiques, en la qual la noblesa exerceix encara una preponderància remarcable.

El municipi anterior al 1714

El municipi consular de la Seu d'Urgell va sofrir modificacions substancials en el seu funcionament. Segons un privilegi datat de l'any 1430,¹⁴ el bisbe es

12. AMSU, *Catastro de 1780*, *passim*.

13. L'única diferència remarcable apareix a les dades del cadastre del 1780, en el qual l'elevat percentatge de «no consta» (21,89 %) contribueix a distorsionar els altres components del quadre.

14. Francesc CARRERAS I CANDI dona com a data d'aquest privilegi l'any 1470 (*Les usances*

reservava una forta intervenció en l'elecció dels cònsols, com corresponia al seu domini senyorial sobre la població. L'any 1516 s'introduí el sistema insaculatori per a l'elecció dels càrrecs municipals, seguint el model del municipi de Barcelona,¹⁵ i pel que sembla aquest va ésser el mecanisme de les eleccions fins el 1714. Amb tot, malgrat aquesta reforma correctiva i limitadora del control del bisbe-senyor sobre el municipi, no és aventurat de suposar que de totes maneres aquest control existia per conductes diferents, especialment per mitjà de la dependència directa de molts dels habitants respecte al seu senyor espiritual i temporal.¹⁶

La distribució professional dels homes que ocuparen els càrrecs de cònsols entre el 1690 i el 1717 va ésser la següent:

	%
nobles	4,1
privilegi militar	
i doctors	62,5
comerciants	6,2
artistes	16,6
pagesos i hisendats	8,3
menestrals	2,1

El predomini dels doctors en drets i en medicina és, com podem veure, aclaparador, i es converteix en absolut si considerem només el càrrec de cònsol en cap a la cúpula del poder municipal i dipositari de les màximes atribucions:¹⁷

	%
nobles	7,4
privilegi militar	
i doctors	92,6

D'altra banda, en la valoració del conjunt, podem veure que el segon grup social en importància dintre del municipi és el dels artistes, els quals, encara que sense representació en el càrrec de cònsol en cap, acaparen un 16,6 % dels llocs en el conjunt. Cal fer notar, però, que aquesta realitat —predomini de les professions liberals i artesanes— tradueix d'una manera imperfecta, a nivell polític, l'estructura sòcio-econòmica de la població, ja que, per exemple, la noblesa és absolutament infrarepresentada, i, en canvi, el poder exercit pels gau-

o privilegis de la Seu d'Urgell. [Any 1470], «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona», vol. XI, 1923-1925, p. 270). Aquesta datació, però, va ésser discutida per VALLS I TABERNER (*Franqueses i usances de la ciutat d'Urgell*, «Estudis Universitaris Catalans», XII, 1927, p. 163), el qual atribueix la data del 1470 a la còpia del privilegi, mentre que la data original seria del 1430.

15. Enric MOLINÉ, *El sistema d'eleccions municipals a la Seu i a Barcelona, a començament del segle XVI*, «Església d'Urgell», núm. 63 (febrer de 1978), ps. 19-22.

16. D'aquest ascendent del bisbe sobre les autoritats municipals, en tenim testimonis de mitjan segle XVIII. ACA, *Audiència. Villetes*. Reg. 1001, folis 95-97.

17. La fiabilitat d'aquests percentatges —i també dels anteriors —és relativa pel fet de no haver fet entrar en els càlculs els apartats sense qualificació professional («no consta»). De tota manera, encara és molt més exacte el percentatge sobre el càrrec de cònsol en cap, que només dóna un 3,57 % de «no consta», que no pas el càlcul general, en el qual aquesta partida arriba al 57 %. És aquest el motiu que ens ha obligat a presentar el càlcul global.

didors de privilegi militar apareix desproporcionat respecte al seu pes específic entre els cinquanta primers contribuents. En concret, aquest grup, representat per un 8,4 % entre els primers contribuents, acapara el 62,5 % dels llocs de cònsol.

Aquesta desproporció es pot veure igualment reflectida en la relació nominal dels principals acaparadors de càrrecs:

Persones que ocuparen un major nombre de vegades els càrrecs de cònsol entre el 1690 i el 1717, i llur situació entre els primers contribuents de l'any 1726

	<i>cònsol en cap</i>	<i>cònsol segon</i>	<i>cònsol tercer</i>	<i>cònsol quart</i>	<i>total de vegades</i>	<i>número de contribuent de l'any 1726</i>
Tomàs Feu, doctor en drets	8	—	—	—	8	—
Miquel Fuster	—	—	3	3	6	—
Joan Martí, cirurgià	—	6	—	—	6	—
Miquel Cases	—	2	1	2	5	—
Antoni Cassany, burgès h. de Perpinyà	—	5	—	—	5	núm. 22
Josep Artigalas	—	5	—	—	5	—
Francesc Carreu, doctor	4	—	—	—	4	núm. 14
Joan Grau	—	—	3	1	4	—
Pere Torrent	—	—	2	2	4	—
Pere Gasset	—	4	—	—	4	—
Antoni Riu	—	—	1	2	3	—
Gaspar Guílló	—	—	1	2	3	—
Llorenç Barberó, negociant	—	1	1	1	3	—
Miquel Regi	—	—	3	—	3	—
Pere Ponsa	—	—	3	—	3	—
Pere Ribó, doctor en drets	3	—	—	—	3	núm. 9
Joan Ribó, doctor	2	—	—	—	2	—
Antoni de Cubells, doctor	2	—	—	—	2	—
Jacint Bonanat, ciutadà h. de Barcelona	2	—	—	—	2	—
Rafael Cruylls, doctor	2	—	—	—	2	núm. 16
Pere Joan Ribó	—	2	—	—	2	—
Llorenç Capmajor	—	—	2	—	2	—
Pere Dalmau, pagès	—	—	—	2	2	núm. 48
Joan Boxadera	—	—	—	2	2	—
Antoni Andreu	—	—	1	1	2	—
Ramon Riu	—	—	1	1	2	—
Agustí Ponsa	—	—	1	1	2	—
Ignasi Burgès	—	—	1	1	2	—

Aquesta llista suggereix d'entrada alguns comentaris sobre la seva composició. En primer lloc, el domini pràcticament absolut del doctor en drets Tomàs Feu sobre el municipi, a través del seu virtual monopoli del càrrec de cònsol en cap. En concret, ocupà el càrrec vuit vegades en intervals més o menys regulars durant els 28 anys estudiats: 1692, 1695, 1700, 1703, 1706, 1709, 1712, 1716. Aquesta distribució temporal de la seva permanència en el càrrec ens mostra que no va sofrir gens la influència dels avatars polítics coetanis, ja que continuà exercint el càrrec en temps de Carles II, amb Felip V, en temps del govern de l'arxiduc i, cosa excepcional, va ésser mantingut en el municipi

a la segona etapa del govern borbònic, després de la derrota catalana i de l'intent facciós del 1719.

Aquesta trajectòria de poder continuat, caldria relacionar-la amb el caràcter senyorial del municipi de la Seu i amb les possibilitats de manipulació que oferia el sistema electoral. Cal suposar, seguint aquest raonament, que l'advocat Tomàs Feu era un dels peons fonamentals del bisbe en el govern de la ciutat, a través del qual feia valer els seus interessos de senyor temporal.

Segueixen en importància el també doctor Francesc Carreu i el doctor en drets Pere Ribó, que, sumats a l'anterior, acaparen més de la meitat de les expectatives possibles d'ocupació del càrrec de cònsol en cap (15 sobre 28), encara que qualitativament el seu domini sigui pràcticament absolut a causa de la dispersió clarament minoritària de la resta d'ocupadors.

Una menció secundària mereixen el cirurgià Joan Martí, Antoni Cassany, burgès honrat de Perpinyà, i Josep Artigalas, els quals, si bé tenen una presència important en el municipi, queden reduïts al càrrec de cònsol segon, i el mateix s'esdevé amb Miquel Fuster i Miquel Cases, amb una presència de sis vegades cadascun, però disseminades en els darrers llocs de la jerarquia municipal.

En resum, doncs, l'esquema de predomini general en el municipi té, a nivell individual, una traducció clara, tant en el vessant quantitatiu (domini dels doctors) com jeràrquic.

Impacte de la Guerra de Successió i del canvi de règim polític sobre el municipi i el grup dirigent

A la pràctica, en el cas de la Seu, el període d'inestabilitat ciutadana que caracteritza la Guerra de Successió començà uns quants anys abans, durant la invasió francesa del 1691, en què la Seu va sofrir setge, destruccions i incendis, dificultats que s'afegien a les ja sofertes durant la invasió del 1654.¹⁸

És possible que la reiteració d'aquests fets ajudi a explicar l'aparent francòfobia dels seus habitants, i que la Seu es convertís molt precoçment en un centre de conspiració a favor de l'arxiduc, del qual sorgiren activistes notoris, com Francesc Carreu i Costa i Llorenç Tomàs i Costa.¹⁹

El primer, advocat de professió, participà ja en l'alçament vigatà de l'any 1705 a favor de l'arxiduc, i passà després a Barcelona, on contribuï a la seva conquesta i formà part de la primitiva junta de govern. Després de la derrota del 1714 s'exilià a la cort imperial de Viena, i no tornà a la Seu fins l'any 1732, on morí el 1740.²⁰ El segon, eclesiàstic, participà també en la revolta de Vic, diòcesi de la qual era vicari general, i l'arxiduc el recompensà amb el càrrec de canceller de l'audiència de Barcelona i amb un privilegi de noblesa. Després de la derrota s'exilià a Roma.²¹

Ultra l'actuació d'aquests personatges i d'altres, com el general Josep Moragas, que convertí la comarca de la Seu en escenari de la seva militància anti-

18. CORTS, *Historia de la Seo de Urgel...*, op. cit., ps. 73-74.

19. *Id.*, *ibid.* ps. 242-245.

20. *Gran enciclopèdia catalana*, vol. 4, p. 285.

21. *Diccionari biogràfic* (Barcelona 1970), vol. iv, p. 355.

borbònica com a governador de Castellciutat,²² poca cosa sabem del cert sobre el comportament general de la ciutat i dels seus habitants durant la guerra; només que algunes persones perderen la vida en defensa de la causa de l'arxiduc.²³

Amb tot, del que no hi ha dubte és que el canvi de situació política tingué uns efectes significatius sobre el comportament del grup dirigent en el municipi tradicional, més de la meitat del qual restà exclòs del nou ajuntament borbònic. En concret, sobre el total de persones que havien ocupat càrrecs de cònsol entre el 1690 i el 1714, un 66 % restaren exclosos del nou ajuntament, mentre que un 34 % s'incorporaren a la nova institució.²⁴ Amb tot, l'anàlisi detallada d'ambdós grups ens donarà l'autèntica imatge del canvi esdevingut en el municipi.

Un primer element a tenir en compte és que les persones que s'incorporaren a l'ajuntament borbònic proporcionalment eren les que havien ocupat més vegades el càrrec de cònsol. És a dir, aquest 34 % de persones havien ocupat, en canvi, el 41 % dels càrrecs en el municipi consular, la qual cosa ens permet de suposar que foren precisament els homes més influents de l'antic consell els que s'incorporaren al nou ajuntament.

Aquesta realitat, d'altra banda, ens és confirmada també per la situació dintre de la jerarquia municipal anterior al 1714 d'aquest 34 % de trànsfuges:

Participació de membres de l'antic consell en l'ajuntament borbònic, segons la seva situació en la jerarquia municipal

cònsols (1690-1717) (en %)	participen en l'ajuntament borbònic	exclosos de l'ajuntament borbònic
cònsol en cap	75	25
cònsol segon	53,6	46,4
cònsol tercer	7,2	92,8
cònsol quart	28,6	71,4
<i>total</i>	41,1	58,9

El quadre mostra d'una manera molt nítida que van ésser precisament els homes més ben situats dintre del municipi consular els que s'incorporaren a l'ajuntament borbònic.

Tenim, doncs, dos elements de caracterització: les persones que participen en els municipis de les dues situacions polítiques són els que abans del 1714 havien acaparat més vegades els càrrecs de cònsol, i també els que havien ocupat els llocs més elevats dintre de la jerarquia municipal. Sembla clar, doncs, que, com a grup social, l'oligarquia tradicional no tingué uns problemes excessius per a adequar-se a la nova situació política.

22. CORTS, *Historia de la Seo de Urgel...*, op. cit., p. 77.

23. *Id.*, *ibid.* Corts parla de membres de les principals famílies, sense citar cap nom.

24. En realitat, d'aquests dos percentatges, l'únic que és rigorosament cert és el 34 % dels que participaren en tots dos municipis, ja que sobre el 66 % dels que no són representats a l'ajuntament borbònic, una part ha de considerar-se com a difunts entre el 1690 i el 1718.

Dificultats en la introducció de l'ajuntament borbònic: la crisi política de l'any 1719 i el retorn frustrat al municipi consular

Si hem dit abans que a la Seu la inestabilitat que caracteritzà a tot Catalunya el canvi de règim tingué un inici precoç, cal afegir-hi ara que també el final del conflicte va produir-se amb molt més retard que en la generalitat del Principat.

Com és sabut, l'arriscada política menada per Felip V a Itàlia, impulsada per Alberoni, comportà un trencament de l'aliança de les dues corones borbòniques i la constitució d'una nova coalició, la Quàdruple Aliança, que unia contra els Borbó espanyols els antics contendents en la Guerra de Successió: França, Anglaterra, Holanda i Àustria.²⁵

Aquesta crisi en la política internacional tingué unes repercussions imprevisibles per a Catalunya, i de retop per a la Seu d'Urgell i tota la zona pirinenca, ja que l'estratègia dels aliats consistí a obrir un nou front d'operacions militars al llarg de la frontera francesa, que servís d'element dissuasiu de les velleïtats expansionistes a Itàlia.²⁶

Els detalls més significatius d'aquest episodi, referits al cas concret de la Seu, ens foren donats a conèixer ja fa temps pel doctor Joan Mercader i Riba.²⁷ Avui, però, ens és possible de revisar aquells esdeveniments partint del major coneixement que posem sobre el municipi de la Seu anterior al 1714 i dels homes que el dirigien.

En primer lloc, i per tal de situar la qüestió en els seus termes justos, hem de partir de la base que, en rigor, quan es produí l'entrada dels aliats a la Seu, el municipi borbònic no havia entrat encara en una etapa de funcionament normal. Efectivament, el sistema tradicional d'elecció d'autoritats havia continuat en vigor fins el 31 de desembre de 1716, que foren elegits els darrers cònsols, corresponents a l'any 1717.²⁸ Els homes elegits en aquesta ocasió foren els següents:

cònsol en cap: doctor Tomàs Feu
cònsol segon: Antoni Cassany, notari
cònsol tercer: Miquel Fuster
cònsol quart: Antoni Sunyer

Aquests cònsols continuaren en els seus càrrecs, com a mínim, fins el mes d'octubre de 1718, és a dir, pràcticament serviren durant dos anys, suposem que per a esperar el nomenament dels primers regidors borbònics, el qual tingué lloc el primer de desembre de 1718,²⁹ i la seva presa de possessió el 2 de gener de 1719.³⁰

25. F. SOLDEVILA, *Historia de España* (Barcelona 1959²), vol. v, ps. 333-337.

26. *Id.*, *Història de Catalunya* (Barcelona 1963²), ps. 1193-1194. Els invasors aliats arribaren a proclamar la seva intenció de restaurar les llibertats catalanes a fi de revifar entre la població del Principat el fervor per les seves institucions tradicionals.

27. MERCADER, *Els capitans generals...*, *op. cit.*, ps. 79-84.

28. AMSU, *Ayuntaments del any 1715 fins a 1731*, any 1716, foli 77v, acta d'elecció dels cònsols per a l'any 1717 (31 de desembre de 1716).

29. ACA, *Audiència. Diversorum*. Reg. 187, foli 225 (1 de desembre de 1718), nomenament oficial dels regidors.

30. AMSU, *Ayuntaments del any 1715 fins a 1731*, any 1719, foli 10, acte de possessió dels nous regidors.

A partir d'aquestes dades precises podem veure com en produir-se la invasió aliada, al final del 1719, tot just feia uns quants mesos que el nou ajuntament borbònic havia pres possessió, i el seu funcionament, per pura lògica, devia trobar-se encara en una fase de reorganització.

Del que va esdevenir-se a la Seu durant aquest període, en tenim una descripció tramesa a l'audiència pel doctor Rafael Cruylles,³¹ suposat testimoni ocular dels fets i confident dels borbònics. L'audiència, per la seva banda, també ordenà, d'una manera separada, una investigació sobre els fets, *«procurando adquirir con la mayor disimulación la más exacta, verídica, e individual noticia de su contexto por sugeto de summa entereza y de singular afecto a la justa causa de Su Magd»*.³²

La situació descrita pels dos informes permet de seguir d'una manera detallada els esdeveniments. El clima existent a la població abans de produir-se les alteracions era ja d'hostilitat i de recel respecte al nou poder borbònic, el qual, com hem vist, feia poc que s'havia constituït, i aquesta hostilitat no havia deixat de manifestar-se *«de muchos años a esta parte, durando aun del tiempo de las turbaciones y gobierno intruso»*.³³

En aquestes circumstàncies, no ens ha d'estranyar, doncs, que l'avanzada de l'exèrcit francès no trobés cap resistència en ocupar la població de la Seu. En primer lloc, en la propaganda que el precedia es deia *«que venía solamente por sacarlos del yugo y opreción española, y reintegrar el Principado a sus antiguos privilegios»*,³⁴ els quals, en el cas de la Seu, havien estat en vigor fins feia menys d'un any. En segon lloc, el mateix informe de l'audiència confessa que a la Seu les simpaties respecte als aliats varen ésser provocades en gran part per la duríssima repressió portada a terme l'any 1714 contra els partidaris de l'arxiduc: *«... esa mala voluntad y desafecto nació más de la justicia que por el septiembre de 1714 se hizo de Joseph Dalmau, Francisco Net, notario, Antonio Artigalas, médico, y Matheo Fuster, platero, y los tres primeros aparentados con los más de esta Ciudad.»*³⁵

Aquests dos elements —afecció a les institucions tradicionals i record de la recent repressió— explicarien que l'entrada dels francesos fos *«celebrada con mucha demostración de contento»* per part dels habitants, i que la mateixa entrada hagués estat precedida per *«correspondencia de sugetos de dicha ciudad con dicho enemigo y de sus designios y operaciones»*.³⁶ Queda clar, doncs, que existia a l'interior de la població un grup de conjurats en contacte amb les tropes franceses, especialment amb el mariscal Bonas, els quals tingueren una gran activitat i un gran protagonisme durant tot l'episodi.

Segons l'informe del doctor Cruylles, els principals instigadors de la revolta foren Francesc Muntan, rector de Sant Miquel, el canonge doctor Geroni Net,

31. ACA, Audiència. Consultes. Reg. 129, foli 84 (26 de maig de 1720).

32. *Id.*, *ibid.*, foli 84v. Desconeixem el nom del segon informador de l'audiència, encara que, com en el cas del doctor Cruylles, ha d'ésser també un testimoni directe dels fets i una persona molt ben informada. Tots dos informes, encara que discrepen en algunes apreciacions, fan una descripció molt semblant dels esdeveniments. De tota manera, la visió ha de considerar-se com a parcial, com es desprèn de la descripció de l'informador que fa l'audiència.

33. *Id.*, *ibid.*, foli 85v.

34. *Id.*, *ibid.*, foli 87v.

35. *Id.*, *ibid.*, foli 98v. Tots *«fueron declarados reos de leza Magd. culpados de conspiración»*.

36. *Id.*, *ibid.*, foli 85v.

Ermengol Galceran, fill de l'apotecari Miquel Galceran, i Andreu Rico i Aragonès, ermità, els quals feien les seves reunions conspiratives a Andorra, a casa de Joan Antoni Torres, d'Encamp, i també a casa de les vídues Ignàsia Cubell i Anastàsia Carreu.³⁷ En les seves gestions comptaren amb la col·laboració d'Ignasi Peres, Pere Net, clergue beneficiat, l'apotecari Miquel Galceran, Miquel Riu, Ermengol Bonanat i altres.³⁸ En tots aquests degué recaure la responsabilitat de l'obertura de la ciutat a les tropes aliades.

També foren molt actives les gestions fetes per l'ermità Andreu Rico, que mantenia contactes regulars amb el doctor Jacint Bonanat, el doctor Ignasi Vidal —precisament un dels primers regidors borbònics nomenats l'any 1719—, Pau Vendrell, Egidí Ribó, Josep Rabassa, Llorenç Bavaró, Fèlix Farreras, el doctor Tomàs Feu i altres.³⁹ Igualment hi estaven compromesos un aplec d'eclesiàstics, el pare Huguet, el pare Guiu, el degà de la santa església catedral, el canonge penitencier Busquets, el doctor Joan Baptista Martí⁴⁰ i també l'ardiaca major i canonge doctor Joan Antoni Areny.⁴¹

De com van produir-se els esdeveniments ens en fa una llarga i detallada descripció l'informe de l'audiència. Podem veure, en primer lloc, que l'objectiu fonamental dels conjurats, des d'abans de l'arribada de les tropes aliades, era «*el restablecimiento publicado de los privilegios de la ciudad, ayuntamiento antiguo y extracción de cónsules*»,⁴² la qual cosa comportava «*que havian de ser desterrados los afectos al rey, señalados por su nombre, y [...] havia resuelto elegir nuevos regidores y remover los que su Exª. havia nombrado*».⁴³

D'aquests projectes, el restabliment dels privilegis i les antigues institucions era relativament fàcil, però l'elecció de cònsols per mitjà del sistema antic era ja molt més problemàtica. Efectivament, tot i que «*passaron avisar los que eran del gobierno antiguo*», a fi de portar a terme la restauració del sistema consular, ben aviat s'adonaren de les dificultats que pressuposava tornar a posar en funcionament el sistema insaculatori, per la qual cosa, i a efectes pràctics, «*se resolvió que de los siete regidores nombrados por su Exª. solo ne quedasen quatro [...] y los otros tres dejasen de exercir [...] por mutación de soberano*».⁴⁴

Aquesta solució, no pas ben vista per tots els regidors, pretenia salvar les aparences en no haver estat restaurat autènticament l'antic consell, i, per tant, transitòriament, considerar els quatre regidors que restaven «*que fuesen como a consules, por salvar la observancia y privilegio*»;⁴⁵ i per tal de donar-los una major autenticitat i representació, es va fer que dels set regidors «*quedasen quatro havian sido ya en otro tiempo cónsules*»,⁴⁶ als quals s'afegiren quatre persones més.

En concret, doncs, aquest consell provisional tingué la següent composició:⁴⁷

37. *Id.*, *ibid.*, foli 86.
38. *Id.*, *ibid.*, foli 88.
39. *Id.*, *ibid.*, foli 89.
40. *Id.*, *ibid.*, folis 89v.-90.
41. *Id.*, *ibid.*, foli 86v.
42. *Id.*, *ibid.*, foli 90.
43. *Id.*, *ibid.*, foli 89.
44. *Id.*, *ibid.*, foli 90v.
45. *Id.*, *ibid.*, foli 93v.
46. *Id.*, *ibid.*, foli 94.
47. *Id.*, *ibid.*, foli 95.

cònsols: doctor Pere Ribó
 doctor Ignasi Vidal
 Joan Martí
 Francesc Casanoves

prohoms del consell: doctor Jacint Bonanat
 Miquel Casas
 Josep Rabassa
 Miquel Riu

Aquesta va ésser la màxima concessió que es va poder arrencar dels regidors, ja que pel que fa al retorn al sistema insaculatori, malgrat haver estat instada la seva execució pel mateix Berwick,⁴⁸ sembla que es negaren absolutament a portar-la a terme, encara que en aquest punt el mateix informe incorre en contradiccions importants, ja que mentre que en un lloc es diu que ja havia començat la cerimònia, «*reconociendo las boletas [y] dando principio a la insaculación para llenarlas*»,⁴⁹ en un altre lloc es fa constar, taxativament, que «*no se hizo insaculación ni menos se juntaron, ni tocaron bolsas, ni cosa alguna, como es bien notorio*».⁵⁰

Resumint, doncs, de les intencions primitives, el restabliment del sistema consular tal com era abans del 1714 sembla que no va consumir-se, ja que si bé els regidors cessants consentiren a permetre el «*nombramiento de insaculadores que hizo el consejo [...], los cuales nombrados instaron el juramento, que prestaron en poder del vicario general del obispo*»,⁵¹ en canvi, adoptaren tàctiques dilatòries respecte a la insaculació mateixa, al·legant que, segons els privilegis de la ciutat, corresponia portar-la a terme el 31 de desembre, diada de sant Silvestre, i, finalment, en arribar la data assenyalada, la cerimònia d'insaculació ja no pogué ésser executada a causa de la proximitat de les tropes borbòniques comandades pel capità general Caltel-Rodrigo: «*... la suerte y extracción en el último día del año se suspendió por la noticia que se tuvo de que su Exª., con el ejército, estaba en Fórnoles*».⁵²

Ultra aquest estira i arronsa entre els representants dels dos grups en pugna pel problema de la insaculació, és pràcticament impossible d'extreure una visió global i més detallada de la situació. Sabem que en les cinc reunions que féu el consell provisional mentre durà l'ocupació, a vegades les tensions entre els partidaris d'un grup i de l'altre eren molt fortes, de tal manera que l'informador diu que en alguna ocasió «*se armó mucho ruido, y gritos diciendo que ya estaba acabado*»,⁵³ i que els «*afectos al rey fueron menospreciados y expellidos del ayuntamiento con gritería y tropel*».⁵⁴

Més interessant que aquesta descripció formal, però, és la coneixença dels principals instigadors de tot l'afer, i encara, sobretot, la seva significació com a grup que no pas a nivell individual.⁵⁵ En aquest sentit, crida l'atenció, per

48. *Id.*, *ibid.*, folis 91-91v. Berwick, en concret, ordenava que «*la ciudad de Urgel se conformará en todo lo que mira a sus fueros y gobierno, a lo que fue en uso y se practicó en tiempo del Sr. rey Dn. Carlos 2º*».

49. *Id.*, *ibid.*, foli 96v.

50. *Id.*, *ibid.*, foli 95.

51. *Id.*, *ibid.*, foli 90v.

52. *Id.*, *ibid.*, folis 90v.-91.

53. *Id.*, *ibid.*, foli 92v.

54. *Id.*, *ibid.*, foli 96v.

55. Els principals protagonistes són identificats individualment. Cf. *supra*, p. 41.

damunt de qualsevol altre fet, el crescut nombre d'eclesiàstics compromesos en tota la qüestió —en total onze clergues i religiosos, pràcticament la meitat de totes les persones citades com a compromeses en l'informe, alguns dels quals figures elevades dintre de la jerarquia eclesiàstica del bisbat, com ara els canonges Busquets i Net, el degà de la catedral, i l'ardiaca i també canonge Arenys.

D'aquesta descripció podríem deduir que l'església de la Seu, com a estament, jugà fort pel restabliment de les llibertats tradicionals, i els indicis d'aquesta actuació fortament comprometedora els tenim no solament a nivell individual, sinó també en el fet que moltes de les reunions conspiratives es feien en edificis religiosos,⁵⁶ i fins i tot en l'exteriorització de la seva satisfacció en el moment que les tropes borbòniques foren desallotjades de la fortalesa de Castellciutat.

En concret, l'informe diu que, aquest fet militar, el «celebraron con grande alegría capellanes, frayles y seculares, dándose públicamente las enorabuenas».⁵⁷ Tot plegat provocà que fos nomenat especialment un jutge eclesiàstic per tal d'aclarir l'actuació de l'estament i incoar procés als suposadament culpables.⁵⁸

*La consolidació de l'ajuntament borbònic:
permanència del grup dirigent tradicional*

En el curt espai d'un any, el 1719, el municipi de la Seu suportà quatre situacions polítiques diferents. Aquests canvis reiterats necessàriament degueren deixar un rastre d'actuacions significatives a nivell individual, que ens permetran de valorar, en primer lloc, fins a quin punt era sòlida la pertinença a un bàndol o a l'altre, i en segon lloc, en quines bases humanes es fonamentà el nou ajuntament borbònic.

En concret, els primers regidors, nomenats el 2 de gener de 1719, foren els següents:⁵⁹

regidor degà: doctor Pere Ribó
regidor segon: doctor Antoni Pere
regidor tercer: doctor Ignasi Vidal
regidor quart: Antoni Cassany, notari
regidor cinquè: Marià Duque, apotecari
regidor sisè: Joan Martí, cirurgia
regidor setè: Francesc Casanoves

Una primera constatació, per a nosaltres molt significativa: d'aquests set primers regidors, només dos eren inèdits en el municipi, l'apotecari Marià Duque i el doctor en drets Antoni Pere i Morat, i encara la seva incorporació a l'ajuntament borbònic degué ésser accidental, ja que tots dos hi són solament

56. En concret, es feren reunions a casa del canonge i ardiaca Arenys (ACA, *Audiència. Consultes*. Reg. 129, foli 86v.) i al col·legi de la Companyia de Jesús (*Id.*, *ibid.*, foli 88v.).

57. *Id.*, *ibid.*, foli 96.

58. *Id.*, *ibid.*, foli 85.

59. AMSU, *Ayuntaments del any 1715 fins a 1731*, any 1719, foli 10 (2 de gener de 1719). Aquests regidors, ultra haver de suportar tots els incidents de l'any 1719, sembla que continuaren en el càrrec fins el mes de març de 1721.

representats una vegada, la corresponent a l'any 1719. Tots els altres cinc tenien antecedents anteriors al 1714, i també havien estat cònsols en temps de l'arxiduc, en concret, el doctor Pere Ribó, el cirurgià Joan Martí i el notari Antoni Cassany formen part dels màxims ocupadors de càrrecs del municipi consular.

Aquesta confusió de persones entre les dues situacions polítiques, més que no pas un indicatiu de falta de partidisme entre els ciutadans de la Seu, del qual tenim prou testimonis a través de la dura repressió que tingué lloc el 1714,⁶⁰ és una demostració clara que el grup dirigent era molt estable, i aquesta constatació també és confirmada per altres elements, a nivell personal, sorgits de la confusa situació del triple canvi polític.

Per exemple, el notari Antoni Cassany havia estat cònsol segon fins el 1719, i acte seguit passà a ocupar el càrrec de regidor quart en l'ajuntament borbònic,⁶¹ amb la qual cosa podem veure que una mateixa persona serví de pont entre les dues situacions, de tal manera que en aquest cas, i en expressió literal, només li calgué canviar-se de camisa i d'insígnies.

Altres actuacions significatives, si bé no tan notòries com aquesta, són la del metge Ignasi Vidal, cònsol en cap l'any 1716, i regidor tercer en el primer ajuntament borbònic. En aquest cas, el seu doble joc polític fou perfectament reflectit en el conflicte del 1719, ja que, tot i la seva condició de regidor, va ésser l'únic expressament preservat dels atacs dels conspiradors,⁶² i malgrat aquesta connivència ocupà posteriorment el càrrec de regidor degà els anys 1725, 1730 i 1734.

Una significació semblant té la figura de l'advocat Tomàs Feu, el màxim ocupador de càrrecs en el municipi consular, que durant l'incident del 1719 mostrà activament la seva militància antiborbònica fins i tot amb atacs directes contra els regidors, als quals, en el curs d'un altercat, havia dit que ja «*no eran nada, y que no tenían autoridad en cosa*».⁶³ Contra el que podia esperar-se, doncs, d'aquests antecedents, l'advocat Feu fou el successor, l'any 1721, dels regidors que havia escridassat, i justament en el càrrec de regidor degà, el de màxim poder en el municipi borbònic,⁶⁴ i tornà a ser regidor segon el 1724,⁶⁵ i batlle el 1725,⁶⁶ demostrant una perfecta adequació a la nova situació política.

En canvi, i paradoxalment, l'home que mostra la imatge més definida de botifler, el doctor Rafael Cruylls, collaboracionista i confident de les autoritats borbòniques en els incidents de l'any 1719, restà apartat de l'ajuntament en els anys successius, i només ocupà tres vegades el càrrec de regidor degà, els anys 1728, 1732 i 1735.

60. Ens en dóna fe la llista de represaliats citada anteriorment. ACA, *Audiència. Consultes*. Reg. 129, foli 98v.

61. Va ésser elegit cònsol segon el 31 de desembre de 1716 (AMSU, *Ayuntaments del any 1715 fins a 1731*, any 1716, foli 77v.) i ocupà el càrrec fins el 2 de gener de 1719, en què ell mateix fou elegit regidor quart en el primer ajuntament borbònic. *Id.*, *ibid.*, any 1719, foli 10.

62. ACA, *Audiència. Consultes*. Reg. 129, foli 89. En concret, els conspiradors pretenien que el doctor Ignasi Vidal havia d'ésser l'únic regidor mantingut en el càrrec, i ell mateix havia assistit a diverses reunions clandestines.

63. *Id.*, *ibid.*, foli 93.

64. AMSU, *Ayuntaments del any 1715 fins a 1731*, any 1721, folis 7-8v. (18 de març de 1721).

65. *Id.*, *ibid.*, any 1724, foli 7.

66. ACA, *Audiència. Diversorum*. Reg. 187, folis 224-224v.

Deixant de banda aquests casos, possiblement no del tot definitoris del conjunt, cal ara que fixem l'atenció en l'espectre sòcio-professional de l'ajuntament borbònic, com a única forma de valorar els canvis introduïts per la nova situació política:

Professions dels regidors i del batlle entre el 1719 i el 1739 (en %)

	nobles	privilegi m. i drs.	comer- cians	artistes	pagesos i hisendats	menes- trals	no consta
batlle	—	100	—	—	—	—	—
regidor degà	13,6	86,4	—	—	—	—	—
regidor segon	13,6	54,5	—	31,8	—	—	—
regidor tercer	4,5	13,6	—	72,7	—	—	9,1
regidor quart	—	13,6	18,2	54,5	4,5	9,1	—
regidor cinquè	—	—	4,5	50	27,3	13,6	4,5
regidor sisè	—	—	9,1	18,2	4,5	54,5	13,6
regidor setè	—	—	—	9,1	13,6	72,7	4,5
<i>total</i>	4,3	27,3	4,3	32,3	6,8	20,5	4,4

Aquestes dades mostren, d'una manera absolutament clara, l'adscripció d'uns determinats càrrecs municipals a cada zona de l'espectre sòcio-professional, pràcticament sense cap mena d'interferència entre els diversos graus de la jerarquia i els diversos grups socials. Aquesta contraposició professional entre els dos extrems de la jerarquia demostra que a l'ajuntament borbònic existia un virtual monopoli del poder per part de les capes superiors de la societat, les quals acaparaven d'una manera absoluta els principals càrrecs. La demostració més clara d'aquest domini és en el càrrec de batlle, dominat en un 100 % pels gaudidors de privilegi militar.

Aquesta distribució de poder és palesa, també, a través de la identificació dels màxims acaparadors de càrrecs en el període estudiat (vegeu quadre de la p. següent).

A nivell individual podem veure com el predomini correspon també als doctors, seguits a molta distància per altres professions qualificades, com les de notari, apotecari, cirurgia, etc.

Aquesta llista ens posa de manifest un altre conjunt de factors definitoris. Dels vint-i-un individus que formen el grup de màxims ocupadors de càrrecs, només set tenen antecedents en el municipi consular, entre els quals hi ha el cas significatiu de l'advocat Tomàs Feu, aparentment l'home clau del municipi anterior al 1714, mentre que els catorze restants són absolutament inèdits en els afers comunals. Amb tot, la presència d'aquestes set persones ens fa suposar que l'ajuntament borbònic absorbí els homes més qualificats en tots els ordres del municipi consular, alguns dels quals actuaren com a capdavaners indiscutibles en totes dues circumstàncies, tot i haver tingut un paper compromès en les torbacions de l'any 1719.

Finalment, en el terreny econòmic, podem veure que entre els màxims acaparadors de càrrecs hi ha una bona representació de les fortunes locals: en concret, cinc dels onze primers contribuents tenen una participació significativa en el govern de la ciutat.

Persones que ocuparen un major nombre de vegades el càrrec de regidor entre el 1719 i el 1739, i llur situació entre els primers contribuents de l'any 1726

	<i>batlle</i>	<i>regidor degà</i>	<i>regidor segon</i>	<i>regidor tercer</i>	<i>regidor quart</i>	<i>regidor cinquè</i>	<i>regidor sisè</i>	<i>regidor setè</i>	<i>total de vegades</i>	<i>nombre de contribuent de l'any 1726</i>
Pere Ribó, doctor en drets	—	5	—	—	—	—	—	—	5	núm. 9
Emmanuel Simó, doctor	—	3	2	—	—	—	—	—	5	—
Francesc Casanoves, sastre	—	—	—	—	—	1	1	3	5	—
Antoni Ribó, apotecari	—	—	—	2	2	—	—	—	4	núm. 29
Antoni Peguera, doctor en med.	2	1	1	—	—	—	—	—	4	—
Ignasi Vidal, doctor en medicina	—	3	—	1	—	—	—	—	4	—
Joan Aranjol, notari	—	—	1	2	—	—	—	—	3	—
Isidre Miresó, apotecari	—	—	1	—	1	1	—	—	3	núm. 11
Francesc Martí, cirurgia	—	—	—	1	2	—	—	—	3	—
Antoni Pomar, cirurgia	—	—	—	2	1	—	—	—	3	—
Josep Valls, notari	—	—	2	1	—	—	—	—	3	—
Josep Lleopart, doctor	2	1	—	—	—	—	—	—	3	—
Rafael Cruylles, doctor	—	3	—	—	—	—	—	—	3	núm. 16
Tomàs Feu, doctor en drets	1	1	1	—	—	—	—	—	3	—
Antoni Riu i Ubach, doctor	—	1	1	1	—	—	—	—	3	—
Ermengol de Cubells, cavaller	—	2	1	—	—	—	—	—	3	núm. 3
Antoni Gasset, ciutadà honrat	—	1	1	—	—	—	—	—	2	núm. 1
Onofre Locaya, doctor	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—
Joan Pau Riera, doctor en med.	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—
Tomàs Feu i Riu, doctor	1	1	—	—	—	—	—	—	2	—
Francesc Cellera, notari	—	—	—	2	—	—	—	—	2	núm. 7

Conclusió

Al llarg de tot l'estudi hem fet menció reiterada d'una sèrie d'elements que s'anaven repetint a cada capítol i que són indicatiu d'una gran estabilitat social: la representació dels diversos grups socials entre els cinquanta primers contribuents és pràcticament idèntica durant tot el segle; igualment, és aclaparador el parallelisme entre els grups socials que actuaren en el municipi consular i en l'ajuntament borbònic.

En una primera anàlisi podríem interpretar aquestes constants com a mostra de coherència entre base econòmica i poder polític, i com una expressió del model de societat pre-industrial, amb poca mobilitat social, que hem adjudicat a la Seu des del primer moment. Efectivament, fins i tot en els períodes de major conflictivitat hem pogut constatar que, mentre que els homes sofrien els efectes dels canvis polítics —encara que no pas tots—, en canvi, els grups socials hegemònics restaven inamovibles en l'úsdefruit del poder.

Aquesta identitat és palesa en la comparació de l'esquema de repartiment del poder per professions en el municipi consular i en l'ajuntament borbònic:

	<i>cònsols</i> (1690-1717) (en %)	<i>regidors</i> (1719-1739) (en %)
nobles	4,2	4,3
privilegi militar i doctors	62,5	27,3
comerciants	6,2	4,3
artistes	16,7	32,3
pagesos i hisendats	8,3	6,8
menestrals	2,1	20,5

Podem veure que, en tots dos casos, els grups socials hegemònics són aproximadament els mateixos, bé que en una gradació diferent. Així, mentre que en el municipi consular el predomini dels doctors supera el 50 %, seguit pels artistes, en canvi a l'ajuntament borbònic el repartiment del poder és més equitatiu entre ambdós grups, encara que la resultant respecte als altres sigui igualment aclaparadora pel que fa al seu monopoli conjunt sobre el poder.

Com a confirmació d'aquest domini, només cal agafar com a objecte d'anàlisi els càrrecs màxims de les respectives jerarquies, i veurem com la distribució del poder efectiu en el municipi consular i en l'ajuntament borbònic era pràcticament idèntica:

	<i>cònsol en cap</i> (1690-1717) (en %)	<i>regidor degà</i> (1719-1739) (en %)
nobles	7,4	13,6
privilegi militar i doctors	92,6	86,4

Aquesta estabilitat crida fortament l'atenció, i ens força a adjudicar-li el qualificatiu d'excepcional. Efectivament, gràcies a altres estudis portats a terme en diverses poblacions, hem pogut constatar que en major o menor grau els efectes del canvi de situació política resulten perceptibles i significatius arreu, generalment en el sentit de propiciar una remodelació de la presència dels diversos grups socials en el govern comunal, remodelació que tendeix a afavorir els estaments superiors de cada població, en detriment de la menestralia i els gremis, de tal manera que s'ha pogut parlar d'una aristocratització del poder local per part dels Borbó.⁶⁷ En concret, a Igualada fou la petita noblesa local la gran beneficiària del canvi polític,⁶⁸ i a Vilanova i la Geltrú foren els membres de les professions liberals i els comerciants.⁶⁹

L'estabilitat, però, en el cas de la Seu, encobreix uns factors clarament disfuncionals, dignes de tenir-se en compte, com és ara la manca de paralelisme entre la distribució professional dels primers contribuents i la dels majors aca-

67. En concret, la Nova Planta borbònica afavoria l'accés al poder municipal de la petita noblesa i, en general, de les professions qualificades, i reservava solament els darrers llocs de la jerarquia municipal a la menestralia i als gremis. Antonio SANMARTÍ, *Colección de órdenes relativas a la Nueva Planta de la Real Audiencia de Cataluña* (Lleida s.a.), capítol II, núm. 8, ps. 120-121.

68. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Evolució social i econòmica d'una família catalana de l'antic règim. Els Padró d'Igualada (1642-1862)* (Barcelona 1976), p. 154.

69. TORRAS I RIBÉ, *La venalitat...*, op. cit., ps. 28-33.

paradors de càrrecs, i això tant en el cas del municipi consular com en l'ajuntament borbònic:

	<i>cònsols</i> (1690-1717) (en %)	<i>cadastre</i> (1726) (en %)	<i>regidors</i> (1719-1739) (en %)
nobles	4,1	24,1	4,3
privilegi militar i doctors	62,5	8,3	27,3
comerciants	6,2	12,8	4,3
artistes	16,6	16,4	32,3
pagesos i hisendats	8,3	11,8	6,8
menestrals	2,1	19,2	20,5
no consta	—	9,2	4,4

Un primer element que crida l'atenció és l'escassa representació nobiliària en el municipi, tant en una situació política com en l'altra, malgrat el seu pes específic entre els primers contribuents. Com s'explica que el grup hegemònic entre els primers contribuents tingui una participació irrisòria a l'ajuntament? Aquest fet, d'altra banda, contradiu l'esquema de poder que hem pogut advertir en altres municipis, on la noblesa sol tenir precisament una representació sovint superior a la que li pertocaria pel seu pes específic en l'estructura econòmica.

En el cas de la Seu, creiem que cal atribuir aquest fenomen al caràcter baronial del municipi, ja que aquesta circumstància eximia automàticament la noblesa de servir en càrrecs de representació sota la jurisdicció de qualsevol altre senyor que no fos el rei.⁷⁰

El segon factor realment peculiar és la desproporcionada representació d'advocats, metges i professionals qualificats en tots dos municipis. L'excepcionalitat d'aquest fet pot explicar-se en bona mesura com a resultat de la situació anterior: la deserció de la noblesa podria haver condicionat el fet que les capes que segueixen en importància dintre de la jerarquia social ocupessin el seu lloc, i acumularan d'aquesta manera no solament la seva representació normal, sinó també la que haguera correspost a la noblesa.

Aquest mecanisme pot explicar tant la sobrerepresentació de les professions qualificades dintre del municipi com la falta d'efectes perceptibles sobre el grup dominant en el municipi del canvi de règim polític; efectivament, si hem dit que, en general, la instauració dels Borbó va representar una consolidació del poder dels estaments privilegiats, en rigor, en el cas de la Seu, aquests efectes no podien produir-se pel fet que els privilegiats dominaven ja d'una manera absoluta el municipi de l'etapa anterior, de tal manera que, en aquest cas, no va caler procedir a una redistribució dels òrgans de poder seguint les prescrip-

70. Aquesta inhibició per part de la noblesa d'intervenir en el municipi degué aguditzar-se a mesura que passava el temps, ja que l'any 1779 una ordre expressa del Consell de Castella prenia cartes en la qüestió per tal de resoldre el problema: «*Que se obligue a los que son exmptos per ser baronal la ciudad de Urgel, a que sirvan [los empleos de regidor]*» (ACA, Audiència. Acordades. Reg. 577, foli 14v., 24 de desembre de 1779). Les raons que es donaven, a nivell particular, per tal d'eximir-se dels càrrecs de regidor no ofereixen cap dubte, tampoc, del fet que aquesta n'era la causa. Per exemple, Antoni Gasset i Solans, ciutadà honorat de Barcelona, demanava que «*en atención de ser la ciudad de Urgel de jurisdicción baronal, y gozar de fuero y privilegio militar, se le exonere del empleo de regidor*». AMSU, *Ayuntaments del any 1715 fins a 1731, any 1727*, foli 13 (6 de maig de 1727).

cions aristocratitzants de la Nova Planta. Que aquesta sobrerrepresentació dels privilegiats i professionals era abusiva i malvista per la resta dels ciutadans, en tenim testimonis molt clars. Per exemple, una comissió de veïns acudí al rei queixant-se d'aquest monopoli de poder: «*Suplicamos a V.M. sea servido mandar que de oy en adelante ni médicos, cirujanos ni escribanos arriba referidos no puedan ejercer empleo de regidor, bayle, ni obtener oficio al común.*»⁷¹

El testimoniatge de malestar, en aquest cas, ja no pot ésser més evident. D'altra banda, aquesta estabilitat en el grup dominant no pot desvincular-se, tampoc, dels interessos immediats del senyor baronial, ja que és impensable d'adjudicar un determinat repartiment de poder en el municipi que no gaudís del beneplàcit de qui exercia el domini senyorial sobre la població.

D'aquesta dependència del municipi respecte al bisbe-senyor baronial, en tenim també testimoniats clars, precisament com a exemple dels perjudicis que ocasionava a tots els habitants. En concret, es tracta d'una protesta dels veïns de la Seu contra els regidors, a causa de la seva dependència i parcialitat a favor del clergat en general i del bisbe-senyor en particular: «*Todos o los más de los vecinos [...] representan haver visto y experimentado todos los años que sirviendo el empleo de regidores médicos, cirujanos y escribanos que regentan las curias del reverendo obispo y la del cavildo de esta iglesia, que cada año ocupan dos de ellos [...], como son dependientes de todo el clero, no hai sigilo.*»⁷²

Aquesta denúncia resumeix, possiblement, les normes exactes de funcionament del municipi de la Seu i explica els trets característics d'estabilitat que el defineixen. Els servidors tradicionals del bisbe en els seus afers temporals —advocats, metges, escrivans, notaris—, són promoguts d'una manera sistemàtica als llocs de màxim poder de la institució comunal, tant en el municipi consular com en l'ajuntament borbònic. Això, ultra donar una gran estabilitat al govern municipal, permet que els interessos del bisbe-senyor baronial sobre la població estiguin sempre salvaguardats, cosa que el document expressa d'una manera absolutament gràfica: «*Como son dependientes de todo el clero, no hai sigilo.*»

APÈNDIX

(Informe del doctor Rafael Cruylles adreçat a l'audiència del Principat en el qual descriu els esdeveniments de la Seu d'Urgell de l'any 1719, durant l'ocupació francesa. 26 de maig de 1720) *

«Barcelona a 26 de mayo de 1720

»Exmo. Señor

»Ha visto la Rl. Audiencia la carta que escribía a V.E. en fecha de 12 de marzo del corriente año desde la Seo de Urgel el Dr. Raphel Cruylles en que cum-

71. ACA, Audiència. Villetes. Reg. 1001, folis 95-97 (13 de febrer de 1768).

72. Id., *ibid.*, *passim*.

* ACA, Audiència. Consultes. Reg. 129, folis 84-98v (26 de maig de 1720).

pliendo con la orden que V.Exª. se sirvió dispensarle al tiempo que V.Exª. se partía de dicha ciudad a saber es de que le informase de quantas novedades habían ocurrido en el genio de sus naturales desde que las tropas francesas entraron en la Cerdaña, de que se siguió el ataque y rendición del presidio de Castel-Ciudad que después gloriosamente ocuparon a los principios de enero las armas del rey a la gran conducta de V.E., como positivamente lo executó Cruyllas con la citada carta: encargó V.E. a la Rl. Audiencia en sala de gobierno a los 16 de marzo para que informándose con cauthela sobre lo contenido, informase a V.E. de lo que resultase sobre lo se le ofreciese, y pareciese: y haviendo la Audiencia procurado adquirir con la mayor disimulación la más exacta, verídica, e individual noticia de su contexto, por medio de sugeto de summa entereza, y de singular afecto a la justa causa de su Magd., ha encontrado ser verdad lo que se expresa en la referida carta, bien que en algunos que promediaron, se añaden más circunstancias de las que menciona Cruyllas; en otros, se omiten algunas que añade el mismo; como verá V.Exª. de la relación adjunta; previniendo a V.E. que los capítulos sobre que se dan las noticias, son sacadas de la misma carta de Cruyllas: a vista del que siente la Audiencia que esta no es materia despreciable, antes bien que puede V.Exª. siendo servido passarlas unas y otras a la sala criminal por lo perteneciente a los seglares; y al juez del breve aposthólico por lo que toca a los eclesiásticos, a fin de que ambos tribunales respectivamente inquieran con cognición de causa, y compilado proceso contra los que se hallaren culpables y delinquentes, para que todos escarmienten, y se arreglen en sus procederes a las obligaciones que les incumben.

»V.Exª. mandará lo que más fuere servido

Dn. Christóbal de Corral y Idiaquez, regente
Dn. Leonardo Gutiérrez
Dn. Ignacio de Rius
Dn. Manuel de Toledo
Dn. Thomás Ruiz Muñoz
Dn. Francisco Bach
Dn. Francisco de Quesada

Dn. Alonso Vría de Llano
Dn. Juan Bautista de Tapiés
Dn. Joseph de Bustamante y Loyola
Dn. Francisco Núñez de Castro
Dn. Joseph Ventura Güell
Dn. Juan Manuel Delachica

»Síguese el estado sobremencionado.

»Noticias que se suministran del que se sabe y ha podido averiguar sobre cada uno de los inclusos capítulos.

»Capítulo 1. Que desde la entrada de las tropas francesas, se manifestó de algún modo el mal afecto al rey nuestro señor (que Dios guarde) de muchos de esta ciudad, pero y también de antes, y de muchos años a esta parte, durando aun del tiempo de las turbaciones, y gobierno intruso seguidamente.

»Capítulo 2. Que Dn. Joseph Ibáñez Cuebas, governador de Castelciudad, al tiempo de estar el enemigo acampado en Libia, advirtió algunas circunstancias de correspondencia de sugetos de dicha ciudad con dicho enemigo, y de sus designios y operaciones.

»Noticias. Que no se sabe ni se ha podido averiguar de qué sugetos dicho governador advirtió algunas circunstancias de correspondencia; y si bien con

dicho governador y el antecedente Dn. Fernando Araziel, tuvo alguna intrínsecas [*sic*], y advirtiéndole de que reparase en algunos y que no podía fiar de todos, se le respondió iba con dicha advertencia; pero no oí a dezir tal cosa a ninguno.

»*Capítulo 3.* Y esta correspondencia por Armengol Galcerán, hijo de Miguel Galcerán, apothicario de esta ciudad y por Dn. Andrés Rico Aragonés, que poco antes havia dexado el hábito de hermitaño, retirados en Andorra en casa de Juan Antonio Torres de Encamp, con freqüentes avisos que davan a Francisco Muntan, rector de Sn. Miguel de dicha ciudad, hermano de dicho Galcerán, y al Dor. Gerónimo Net, canónigo de esta cathedral, comunicados por dicho Net a otros de su inclinación en las juntas continuas que tenían en las casas de Dª Ignacia Cubell y Anastasia Carreu, viudas.

»*Noticias.* Lo que se ha podido averiguar es que dicho Andrés Rico, quien antes eo [*sic*] en el tiempo que iba de hermitaño, se dezía o le nombraban por Sr. Juan, diziendo que era de una gran familia de Valencia, que solamente el nombre de Andrés, o que se dijese tal, se dixo y publicó quando fue fuera de Andorra, que mucho tiempo antes de la campaña, cosa de sinco a seis meses, se fue y pasó a Francia en la villa de Achs, estando en casa de Monsr. Berniola y allí se vistió de militar, y que estando allí tubo alguna correspondencia, y escribió alguna carta de novedades al Dor. Guillermo de Andorra; y dicho Dn. Andrés vino en esta ciudad a cosa de los 20 de septiembre passado, diziendo que Monsr. Bonas le havia escrito viniese, y se hospedó en el tiempo estuvo en esta ciudad en casa del arzediano mayor y canónigo Dr. Juan Antonio Areny, y estuvo acá hasta que el castillo fue rendido, y después pasó con Bonas a la Conca de Tremp, y también fue a Vilanova de Meyá y Tiurana, y quando Bonas retiró de la Conca de Tremp se quedó en Sort, y quando un destacamento de nuestras tropas pasó de acá allí tuvo algunas escopetadas, y le mataron el cavallo, y él fue herido, y se escapó a Francia, y se curó en Tolosa, y dende [*sic*] allí escribió a Andorra, diziendo si querían cosa a París, que él iba allí, y de después acá no se ha sabido otra cosa de él.

»Y que assí mismo dicho Armengol Galcerán que estava en Tolosa pasó en Andorra en el verano, a cosa de los últimos de junio o julio y estuvo en casa de dicho Torres de Encamp muchos días, que fue antes de baxar acá las tropas francesas, y estando dichas tropas en Cerdaña, o Livia, dicho Galcerán partió de Encamp y por la montaña pasó a Cerdaña en casa Cicart, y no se ha podido averiguar lo que fue allí, y después bolvió a passar a Tolosa y a pocos días de haver llegado Bonas en esta ciutat vino dicho Galcerán acá.

»En quanto que dichos Rico y Galcerán dasen avisos y noticias a dichos rector de Sn. Miguel y canónigo Net, no se ha podido averiguar, solamente parece puede ser conjeturable por el parentesco, proximidad del lugar, que todos los días viene gente de Andorra a esta ciudad y afición tienen, y que assí mismo dicho Net las participase a otros por la intrínseca amistad tienen, y ser todos de una afición e inclinación y que también en dichas casas de D^a. Ignacia Carreu ho reportase y conferenciasen por lo mucho las freqüentan.

»*Capítulo 4.* Que haviéndose avistado Monsr. Bonas en el lugar de Alás, fue a encontrarlo dicho canónigo Net, con quien y Sicart tubo larga y secreta conferencia.

»*Noticias* ... Que no se ha podido averiguar, ni menos de haverse ohído a dezir, siendo assí que también se ha ido al mismo lugar a examinarse, y parece dificultoso porqué Monsr. Bonas llegó en dicho lugar sobre medio día a comer y a la tarde entró en esta ciudad.

»*Capítulo 5.* Entradas las tropas en la Seo de Urgel y dispuesto el bloqueo del castillo fue celebrada con muchas demostraciones de contento la exortación de Bonas, esto es, que venía solamente por sacarlos del yugo y opreción española, y reintegrar el Principado a sus antiguos privilegios, de que se originó el concepto entre los desafectos que la guerra la hazía la Francia por introducir al trono al Sr. archiduque, y ho confirmó más la venida de Estanope con Bervich, publicando aquel ser destinado por todas las potencias, y dependiente de su mano la disposición política; cuya publicación movió a muchos el cortejarlo, como con frequencia lo hizieron dicho canónigo Net, Francisco Montan, rector de Sn. Miguel, Pedro Net, beneficiado, Miguel Galcerán, Armengol Cubells, Armengol Galcerán, Miguel Riu, Armengol Bonanat, Ignacio Peres y otros.

»*Noticias* ... Lo que se sabe y ha adquirido es que Bonas dixo al llegar que venía por tres cosas; por la libertat, privilegios, y armas, y que la guerra entra contra el gobierno de Alberoni; muchos ne demostraron alegría, y también se hizo correr que se conquistava por el Sr. archiduque y que hi havia alemanes, pero de haver alemanes quedaron desengañados, que era el regimiento de Alsacia, que si bien eran alemanes eran tropas francesas, y también porque se tomaban las obediencias de los lugares en nombre del christianísimo; y después con la venida de Bervich y Estanop, se confirmaron ser la conquista de por la liga, diziendo que este venía en nombre de Inglaterra e Imperio por observar y mirar lo que se obrava, siendo a modo de fiscal, de modo que al dicho Estanop, dize le dezían los franceses el Espión.

»Y en quanto a visitar y cortejar a dicho Estanop, hi fueron muchos, y como se hospedava al collegio de la compañía, singularmente se sabe de los Galcerans, rector de Sn. Miquel, Peres y otros, hasta D^a. Ignacia Cubells con sus hijas, y muger de Galcerán, y por la ciudad se vió ir muchas vezes el intérprete que tenía dicho Estanop junto con Armengol Galcerán, Cubell, Bonanat y rector de Sn. Miguel, y especialmente con dicho Galcerán y Bonanat, que apenas dexavan a dicho intérprete: y dicho Galcerán todo el tiempo que quedó después governando en esta ciudad el conde de Lobiñy iba casi siempre con él, y muchas vezes comía con el mismo, y le servía de intérprete y se discurría, que de su introducción, passaron los regidores por muchas mortificaciones que passaron con dicho Lobiñy por no assistir al que él quería; y también se decía públicamente que si se hazía vexación a alguno que recurriesen a Estanop.

»*Capítulo 6.* Entrevenía también dicho Dr. Andrés Rico, y después teniendo sus juntas con el Dor. Jacintho Bonanat, Dor. Ignacio Vidal, regidor, Pablo Vendrell, Egidio Ribó, Joseph Rabassa, Lorenzo Bavaró, Félix Ferreras o otros, se disponía entre ellos lo que havían de procurar, ideando como se esparcía que havían de ser desterrados los afectos al rey, señalándolos por sus nombres, y dando forma a las cosas comunes, se havia resuelto elegir nuevos regidores, y remover los que su Exª. havia nombrado, dexando solamente al Dor. Ignacio Vidal.

»*Noticias.* Lo que se sabe y ha adquirido es que también dicho Rico iba en

dicho collegio a donde se hospedava Estanop; ahora de que este tubiese juntas con los que se expressa, no se sabe ni ha podido averiguar, sólo se decía de que se tenían juntas y que querían desterrar los afectos al rey, y lo de las juntas parece lo declaró y explicó lo que dijo Ignacio Peres viniendo una tarde en casa del Ayuntamiento, que parece era a los últimos de septiembre o primeros de octubre por una dependencia de un trigo había vendido; y fue el caso que paseándose con el Dor. Ignacio Vidal Regidor, vino dicho Peres y dijo que ya nos querían o sacarían prestos, y que sólo querían dejar a usted dijo al dicho Dr. Vidal, y este respondió: A mí por qué me han dejar?, y continuó dicho Peres diciendo que ahora tenían una dificultad, pero que ya se la allanarían, y que ya lo demás era allanado, y entonces comprendí y confirmé de que se tenían juntas ideando y queriendo dar forma a las cosas del común y demás, y me aparté y dexé conversando a los dos.

»También en dicho tiempo fueron vistos que eran juntos en dicho collegio, y en el aposiento del P. Huguet, este, el P. Guíu, el rector de Sn. Miguel, el deán desta santa iglesia, el canónigo penitenciér Busquets, Armengol Galcerán, el Dr. Juan Bautista Martí y algún otro, y estos como retenían por allí se discurría si acaso se juntavan, por quanto se decía que en dicho collegio, y en el convento de Sn. Agustín, se tenían juntas, pero no se sabe los que entrevenían en dichas juntas; lo que se sabe que los expressados en dicho capítulo son amigos y de una misma afición e inclinación, y algunas vezes se vehían ir y tratar, quando dos y otras vezes tres, pero no se ha podido averiguar lo que trataban. Y lo que se discurre es que dicho Ignacio Peres es el que lo sabe y que entrevenía en las juntas con lo que se ha referido dijo.

»*Capítulo 7.* La execución del que embarassó el restablecimiento publicado de los privilegios de la ciudad, ayuntamiento antiguo y extracción de cónsules: por lo que salió un decreto del duque de Bervich, a petición presentada por el síndico de la ciudad, que lo mandava, de que los regidores hizieron sentimiento, manifestando no haver sido por su orden ni cohoperado síndico alguno de los dos que tenían, y ofreciéndoseles algunos reparos, embiaren uno al duque de Bervich hiéndole a encontrar al Boló, y fue despatxado con repetición de la misma orden que se executó, restableciendo el consejo o ayuntamiento antiguo, en que se resolvió que de los siete regidores nombrados por su Exª, sólo ne quedasen quatro por modo de elección, con la authoridad que les dava el consejo, y los otros tres dejasen de exercir, por el motivo de cesar la que tenían por mutación de soberano, a que se resistieron los seis, pero no al nombramiento de insaculadores que hizo el consejo de los quatro mismos que dejava con el régimen y de otros quatro individuos del mismo consejo, los quales nombrados instaron el juramento que prestaron en poder del vicario general del obispo, y estando por hazer la insaculación, y haviéndola hecha, por seguirse luego la suerte y extracción en el último día del año, se suspendió por la noticia que se tuvo de que su Exª. con el ejército estava en Fórnols.

»*Noticias* ... Lo que pasó en todo el dicho tiempo en el común y la verdad del sucedido es: que tres días después de ser fuera Vervich de esta ciutat el conde Cuñí, theniente general y comandante, entre las 8 y las 9 horas de la noche embió a buscar los regidores, y entrególes un orden de Bervich, parte impresso y parte en manuscrito, diciendo que aquí tenían este orden y que lo executasen, y dicha orden era de fecha de Puigcerdán de 11 de octubre, a donde

dezían que vista la suplicación presentada por el síndico de la ciudad de Urgel en que pedía fuese restablecida assí en el gobierno de política como justicia, como en el tiempo de antes del Sr. rey Dn. Carlos Segundo, que passava en concederlo con la aprobación de su Magd. de elegirlos según el uso y costumbre que se regían antecedenentemente en dicho tiempo, y que le darían parte del que obrarían para obtener su aprobación.

»Y visto por los regidores dicho decreto del que tubieron gran sentimiento, se embió a buscar los síndicos mayor y menor diziéndoles si ellos havían dado suplicación alguna a dicho Bervich y respondiendo estos que ni entonces ni en otro tiempo havían dado súplica ni papel a dicho Bervich, se hizo llevar un autho de declaración a requisición de dichos regidores y después de hecho dicho auto se resolvió no executarse dicho decreto u orden, y que se recurriese a Bervich, como en efecto se embió un regidor con dichos authos, ponderándole que ni por parte de los regidores ni de los síndicos se havía dado tal súplica y que assí lo ponían a su comprehensión, pero que estaban proptos a obedecer sus órdenes en todo lo que fuera servido mandar; y dicho Bervich entonces dió otro orden o decreto, sin hazer attento de cosa, mandando como en el antecedente diziendo: La ciudad de Urgel se conformará en todo lo que mira a sus fueros y gobierno, a lo que fue en uso y se practicó en tiempo del Sr. rey Dn. Carlos 2 y de fecha del campo de Boló de veinte de octubre.

»Y los regidores, a vista fue público por la ciudad, después de passados algunos días, por el temor, en atención, se decía que no querían obedecer, passaron avisar los que eran del gobierno antiguo participándolos dicha orden: y después el día tres de noviembre a la noche embió a buscar los regidores en casa de Sicart el comandante conde de Lobini, siendo juntos el marqués de Mesons, mayor de la plaza y comissario de guerra, y Sicart, pidiendo quarteles por los soldados, y una forniture exorbitante que de otra manera se hospedarían los soldados por las casas, y diziendo los regidores que era impossible lo que pedían de forniture, y después de largas razones, viendo que dichos regidores no querían concentir, y que era de mala voluntad, como ellos dezían, mandaron a dichos regidores que luego tubiesen consejo, y que llamasen a todos, y que lo propusiesen al consejo.

»Y despidiéndose dichos regidores, el siguiente día que fue el 4, hizieron tocar a consejo, y fue el primero que se tubo, a donde assistieron todos los individuos que antes eran del gremio del común, y por parte de dichos individuos ya antes y quando vieron que los siete regidores presidían, se movió mucho ruido y gritos diziendo que ya estava acabado y que no podían presidir, y después de muchos gritos y razones, ponderando que no se alterasen, que qualquier gobierno durava hasta que el nuevo era establecido y assí hasta que fuese no podían apartarse, y después de largas razones queriendo hazer proponer de que sacasen cónsules, al que se resistieron siempre, y que ellos lo hiziesen, haviéndose aquietados passaron en votar sobre la proposición se les hizo del sobredicho que pedía dicho comandante, y después el consejo pidió se leyese el orden de Bervich, y haviéndose leydo, sin proposición ni cosa alguna, passó en resolver dicho consejo de que quanto antes que se tubiese otro consejo, con el qual se nombrasen insaculadores, y que se sacasen cónsules, y esta resolución fue por la mayor parte de los votantes, por quanto muchos havía que querían se hiziese luego dicha nominación y extracción, que en lo de sacar cónsules extinguiendo el de regidores todos hi conveniencia, que la diferencia era si sería

entonces o por otro consejo: y también se decía que dichos regidores no eran nada, y que no tenían authoridad en cosa; y esto lo dijo también el Dor. Thomás Feu a dos regidores.

»El día 8 de dicho mes, ocurriéndose otro negocio, que fue por otra petición que hacía el comissario de guerra, de azeite y velas para los quarteles, y por una requesta y renuncia daron los arrendatarios del derecho del vino, renunciando dicho derecho, y no queriendo pagar todo el tiempo de la guerra, se tuvo por esto otro consejo, que fué el segundo, y se volvieron a remover los quientos del antecedente, diciendo: no podían presidir. Pero se aquietó con diferentes razones se tubo, votándose solamente sobre el dicho propuesto.

»El día 11 de dicho mes por otro negocio que fue por hazerse relación y leher la carta se tubo de Bonas, a quien se recurrió el primer consejo, porque querían alojar los soldados por las casas el comandante y comissario, y por el ezeite y velas pedía dicho comisario por los quarteles y cuerpos de guardia, que no se quería dar, por tener la ciudad abandonados los emolumentos y hazerlo a fuera de la verema, se tubo consejo que fue el tercero, y entonces fue quando se tubo el cuento más fuerte sobre los regidores, y viendo que persistían y que su extracción era interina por pocos días, pues según el privilegio se debía bolver a hazer el día último del año, se dixo que no habían de presidir siete, sino quatro y que fuesen como a cónsules, por salvar la observancia y privilegio, y que assí los regidores que sen [*sic*] aviniesen de los quatro habían de quedar, y replicando de que no estava en su mano dar tal authoridad y que no se cansasen, que no lo harían, e intentando entonces quererlos nombrar diziendo que quedasen los quatro habían sido ya en otro tiempo cónsules, y no pudiéndolo conseguir por la resistencia se hizo; entonces se resolvió por la mayor parte de votos que se dejaba por otro consejo el hazerse extracción de cónsules y nominación de insaculadores, por mejor atender a los privilegios.

»El día veinte y siete de noviembre se tubo otro consejo, que fue el quarto se tuvo, y fue por hazerse relación del que había escrito Bonas por lo del azeite y velas se había de dar a los quarteles, a quién se había recurrido: y por lo que se avía alcansado de apartar los vivanderos y tabernas, si continuarían los arrendatarios, sino que votó sobre dichas proposiciones. Y después el día 28 de diciembre se tubo otro consejo, que es el 5º y fue por lo que en otro consejo se había resuelto hazerse extracción de cónsules en fuera del decreto de que se tuviese al que usava la ciudad en tiempo del Sr. rey Dn. Carlos Segundo (que está en gloria) y se resolvió hazerse el día 31 de dicho mes como se acostumbraba, y según los privilegios: y por quanto dicho privilegio dezía: que los 4 cónsules, junto con los 4 prohombres, habían de hazer la insiculación o insacular: por tanto passaron en decir que de los siete regidores no podían assistir sinó 4, y replicando sobre esto de que ellos que lo hiziesen y que no les llamasen y que no nombrasen ninguno, que de otra suerte menos que todos hi estuviesen, no tenían que cansarse y que ho dexasen estar, que ni 4 asistirían, y después de varias réplicas y representaciones, passaron en hazer la nominación de 4 que ya habían sido cónsules, junto con otros 4 prohombres, que fueron de los siete regidores el Dr. Pedro Ribó, Dor. Ignacio Vidal, Juan Martí, y Francisco Casanovas, y de los prohombres el Dr. Jacintho Bonanat, Miguel Casas, Joseph Rabassa y Miguel Riu, y después de varias razones se tubo en esto, y disparate de querer hazer nominación particular, se disgregó el consejo.

»Y por quanto en la noche o mañana llegó Bonas de la Conca, junto con las

tropas que iban viniendo el siguiente día, por temor de él apareció a vista del orden se tenía y que no podía diferirse más, y que de no executarse se habría recurrido a él y no passar por más quientos y mortificaciones de las que habían passado el executarse de ir a prestar el juramento como se devía, y en efecto se prestó, pero no se pasó ni hizo otra cosa más esto es que no se hizo insaculación ni menos se juntaron ni tocaron bolsas, ni cosa alguna como es bien notorio.

»*Capítulo 8.* A esta y otras imprudentes resoluciones se animaban los que componían el consejo, y otras que en juntas particulares las disponían por las que se habían tenido con Estanop, con la esperanza que habían de volver al dominio del Sr. archiduque, así antes del rendimiento del castillo, que celebraron con grande alegría capellanes, frayles y seculares, dándose públicamente las enorabuenas, como después con la impresión de haverse de poner guarnición alemana, y seguirse un desembarco grande de ingleses los progresos fáciles de lograr esperando con impaciencia el arribo de la corte de Roma del arcediano Asprer, dicho Asprer había participado, a quien había llegado un pliego de Alemania de tres dedos de alto por el correo dende Viena, considerándolo ya en esta ciudad, suponiendo que dicho pliego comprenía secretas instrucciones, desvaneciéndose una cosa y otra por la noticia se había tenido de su muerte en Aviñón, y solo se pudo restrear con el mismo que cuidava el correo que un capellán se había llevado dicho pliego, y con los indicios dió se pudo discurrir que fuese uno nombrado Joseph Argay beneficiado, que vive con otro nombrado Pedro Aguilar, procurador que era e íntimo de dicho arcediano, el qual pliego o quedó oculto o difícil de hallarse, sino que fuese con exactísimo escrutinio en casa de dicho Aguilar, obligándolo a declarar la verdad a quién sacó dicho pliego, pues puede ser o quemado o rompido.

»*Noticias ...* Lo que se sabe y ha podido averiguar es que muchos de la inclinación y afición como los Galcerans, rector de Sn. Miguel, Nets y Bonanats y demás y muchos de otros manifestaban estar alegres quando fue rendido el castillo y se publicó a los últimos de noviembre que el arcediano Asprer venía de Roma, y que había partido el día sinco o seis de octubre, y después a cosa de medio desiembre se dijo había muerto en Aviñó por carta que de ello tuvo el cabildo de Dn. Alexandro Ribes, y que murió el día 25 de noviembre, y se le hizieron las obsequias en esta santa iglesia y a pocos días después se dijo que en el correo (que era el de Francia) había un pliego bastantemente crecido por dicho arcediano, y pocos días después se dijo que dicho pliego lo había sacado un capellán, y se discurría con las señas dezían que dava quien dava, el que cuidava del correo, no fuese el rdo. Joseph Argay, presbítero, que vive junto con el rdo. Pedro Aguilar, procurador que era de dicho arcediano, pero hasta oy no ha respirado ni se ha oydo cosa del que contenió dicho pliego.

»*Capítulo 9.* Percistiendo los del ayuntamiento en su tema, despreciaron los reparos que se ofrecían a algunos, que declarados afectos al rey fueron menospreciados y expellidos del ayuntamiento con gritería y tropel, executando con más libertat las resoluciones o reconociendo las boletas, dando principio a la insaculación para llenarlas en los quales congresos, aunque había uniformidad de votos, se señalaron con especialidad el Dr. Jacintho Bonanat, Dr. Tomás

Feu, Lorenzo Bavaró, Miguel Riu, Miguel Galcerán, Joseph Rabassa, Pablo Vendrell y Egidio Ribó.

»*Noticias* ... Lo que sucedió y la verdad del hecho es que en todos los dichos sinco consejos se tuvo en dicho tiempo, que son los sobre expressados, en el consejo tercero que se tubo que fue el día onse de noviembre, haviéndose hecho la proposición sobre dicha por los regidores dijo el primer votante que antes de votar requiría que uno diese lugar, y teniendo los dos algunas razones sobre de esto, y sin dezir cosa los presidentes o regidores, votó dicho consejo de que diese lugar, y dando lugar requirió al notario o secretario llevase autho de la resolución y después de ser fuera resolvió también dicho consejo que este tal fuese privado de los honores del común, diziendo por lo que en tiempo atrás, como fue en el año 1717 había hecho algunas desatenciones al común que ya jamás en todos los dichos consejos se trató ni propuso cosa que tocase al servicio del rey, como se vió de todas las dichas proposiciones se hizieron, y que fue porque pusiese reparos, ni se declarase afecto al rey (que Dios guarde), y entonces no se dió principio a insiculación ni se reconocieron bolsas, ni jamás ha hecho tal reconocimiento, antes bien como se ha dicho votando después sobre lo propuesto, resolvió también dicho consejo que se guardase por otro consejo lo de sacar cónsules y nominación de insaculadores por mejor atender a los privilegios, y en el consejo primero a donde assistieron todos resolvieron de que se sacasen cónsules e hiziesen insaculadores quanto antes, y en dicho consejo primero se señalaron los referidos Dr. Bonanat, Dr. Feu, Rabassa, Riu, Pasqual Vendrell y Egidio Ribó, que el Bavaró no fue el primero, ni el Dr. Feu el de la privación; y así mismo en los demás consejos assistían, se asse[ña]lavan siempre los referidos, y dicho Galcerán dijo en un consejo que se recurriese a Estanop, que pareze era quando querían poner los soldados por las casas, que se recurrió a Bonas.

»*Capítulo 10.* Poco antes del arribo de S.E. a esta ciudad, se retiró otra vez a Andorra Armengol Galcerán, en que ha estado algún tiempo, por medio del qual han tenido los referidos las noticias de Francia sin dejar la correspondencia continua con el Dr. Lorenzo Thomás, canziller que fue en el tiempo del intruso y residente ahora en la corte de Roma, animándolos por una y otra parte con la esperanza que por la primavera o verano viniente bolverían las tropas francesas a ocupar este pays, y emprender el sitio de Casteldiudad, siempre con la confianza de mudar de gobierno e introducirse otra vez el pasado de las turbaciones.

»*Noticias* ... Lo que ha podido averiguar y se sabe es que dicho Armengol Galcerán la noche partieron las tropas francesas de esta ciudad, que fue la del 31 de diciembre, se retiró él Andorra en casa Juan Antonio, y que después de algunos días partió por Roma a encontrar dicho Dr. Thomás su tío, pero en lo de la correspondencia no se ha podido averiguar, sino que de Marcella escribió una carta a dicho rector de Sn. Miguel, y no se ha podido saber su contenido. Y por Carnestolendas corría por esta ciudad que si la paz no se ajustava al verano tendríamos trabajo de sitio, y que Francia provehía los magazenes de Monlluís, pero no se ha podido averiguar el author de esto.

»*Capítulo 11.* Essa mala voluntad y desafecto, nació más de la justicia que por el septiembre de 1714 se hizo de Joseph Dalmau, Francisco Net, notario, An-

tonio Artigalas, médico, y Matheo Fuster, platero, y los tres primeros aparentados con los más de esta ciudad, y por sentencia de Dn. Gregorio Matas fueron declarados reos de leza Magd., culpados de conspiración en que eran cómplices los dichos Armengol Cubells, Armengol Bonanat, Emanuel Galcerán y otros que estuvieron presos, y de estos los dos, atendida su menor edad, fueron desterrados por tiempo sin poder entrar en la ciudad, y los otros afianzados entre los quales era también Pablo Vendrell.

»*Noticias* ... Que se ha dicho en el capítulo 1.º que este desafecto viene del tiempo del gobierno intruso continuadamente, porque ellos o sus adherentes governavan acá, que ya antes de dichas justicias (que por esto se hizieron), como después han perseverado en la misma afición e inclinación, y lo demás de ser justiciados, desterrados y afiansados es público y que es por lo dicho.»